

CELEBRADA FESTA MAJOR 2021

L'Ajuntament de Gelida fa arribar el seu agraïment a totes les persones, entitats, empreses i comerços que han fet possible la confecció d'aquest programa.

Les opinions expressades en els diferents articles, així com les fotografies que es publiquen són exclusivament dels seus autors. En cap cas no impliquen necessàriament que l'editor les comparteixi.

EDITA

Regidoria de Cultura
de l'Ajuntament de Gelida

CONSELL DE REDACCIÓ

Enric Carafí Morera
Maria Coma Cobos
Montserrat Julià Torné
Marta Rius Nicolau
Montserrat Rovira Casadevall
Marga Hernández Sera
Joan Pérez Casamitjana

COBERTA

Daniela Salazar Tavera

MAQUETACIÓ

Gala Media SL

CORRECCIÓ

Gemma Garrigosa Alegre

EDICIÓ

Dani Lucas Alemany

PUBLICITAT

Maite Claramunt Comas
Marta Comajuncosas Font

IMPRESSIÓ

Voisin Mateu

DIPÒSIT LEGAL

B.12525-2021

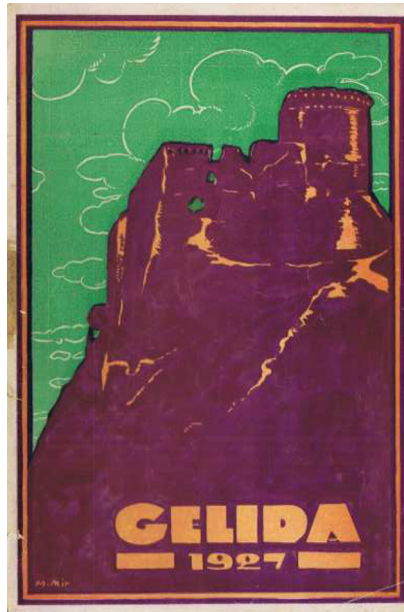
PREU

10€

Ajuntament de Gelida

Plaça de la Vila, 12. Gelida
www.gelida.cat
Tel. 93 779 00 58
gelida@gelida.cat
llibrefm@gelida.cat

Anuari de la cultura gelidenc des del 1927.

Portada de Manuel Mir.

El programa de la Festa Major de Gelida és obert a tothom que hi vulgui participar a través dels escrits, aquests en la categoria d'assaig opinió, literaris o bé els que expliquen el decurs de l'any de les entitats. El recull de premsa és el resum del noticiari gelidenc del juliol del 2020 al juny del 2021.

Podeu consultar els programes de festa major:

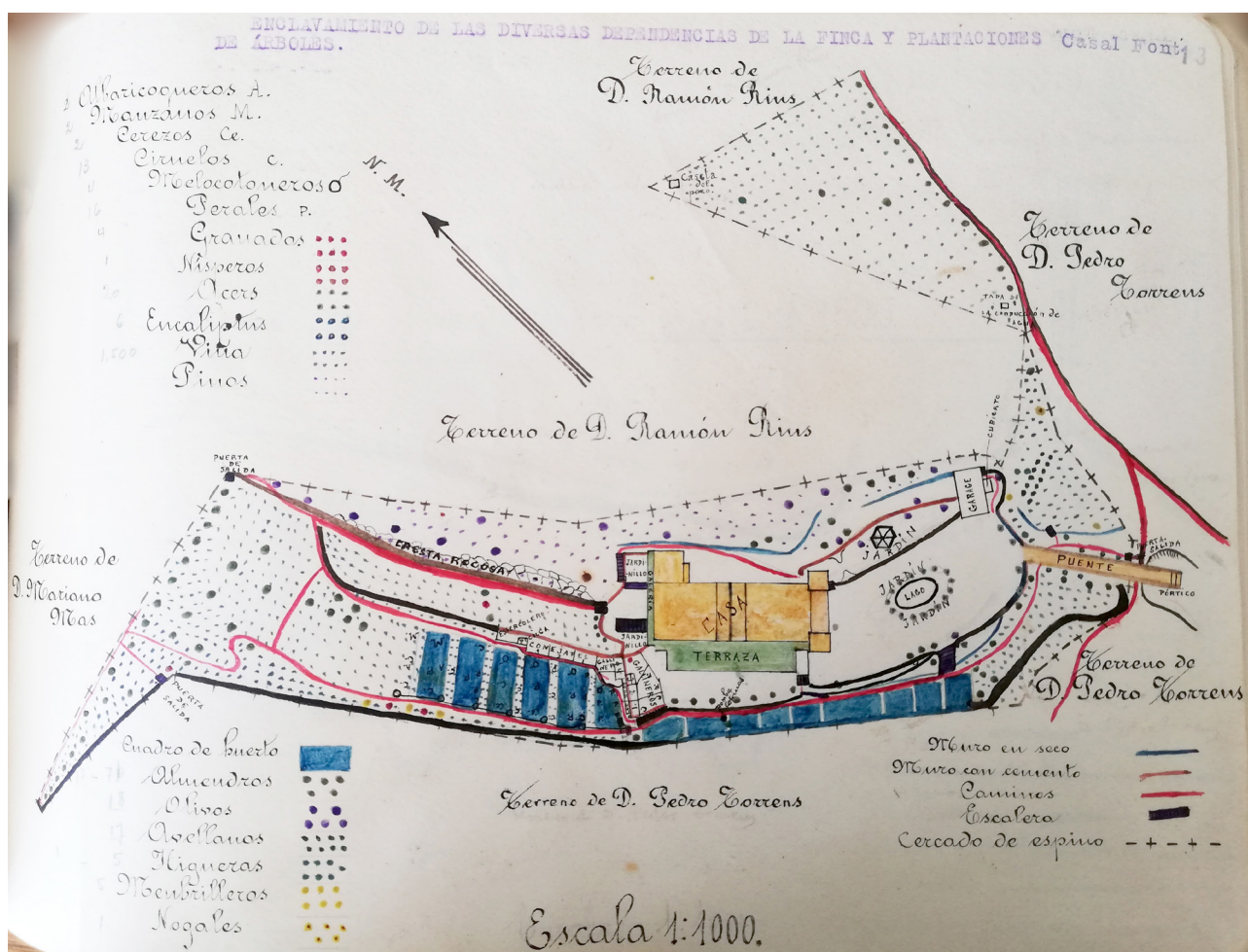
<https://www.gelida.cat/actualitat/publicacions/programes-de-festa-major/>

AJUNTAMENT DE
Gelida

El jardí del Casal Font, el noucentisme i els arquetips del paisatge simbòlic

LLUÍS RIUS FONT

Projecte del jardí del Casal Font, 1927. Arxiu Font.

Ara ja no se'n discuteix el valor estètic com a llenguatge o manifestació artística o plàstica. Tampoc no es discuteix la multidisciplinarietat dels seus discursos, ja que els jardins, més enllà de l'esteticisme, ens aporten discursos botànics,

culturals, socials, ètics, mediambientals, de salut i benestar, d'urbanisme, de civisme i civilització. Malgrat ser elements patrimonials clau estretament vinculats a l'arquitectura i l'urbanisme, no han estat objecte d'estratègies de conservació i protecció adequades.

Sovint una des les branques més oblidades del patrimoni ha estat la dels jardins, un espai cultural cultivat. Els jardins no deixen de ser bocinets de natura fets a la mida de l'home, que evocuen els arquetips dels paisatges més estimats. Els jardins, igual que altres disciplines

Vista del jardí des del pòrtic oest, la carretera i la masia de Can Torrents. Arxiu Font 800.

i llenguatges estètics, com ara l'arquitectura, l'escultura, la pintura, etc., han viscut diferents moments històrics i estilístics, i els que han pogut sobreviure i s'han conservat al llarg dels temps conserven, poc o molt, l'evolució dels gustos del moment.

El jardí del Casal Font (1927)

Per entendre un jardí hem de remetre'ns tant al promotor com al context social, polític i cultural del moment.

El jardí del Casal Font, del 1927, fou concebut en uns moments difícils a causa de la instauració de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930). Malgrat aquest context o escenari històric, el jardí és un reflex de l'ideari del promotor, el del noucentisme, com un espai de reivindicació personal dels postulats catalanistes, en uns moments en què es trobaven en clar retrocés. El jardí evoca una manera de pensar, ser i fer del període comprès entre els anys 1920 i 1930.

El context polític

La Mancomunitat de Catalunya (1914-1925) va estructurar un programari polític ideat per Eugeni d'Ors i executat per Prat de la Riba i Puig i Cadafalch, on la unió de les quatre províncies catalanes, sota el

paraigua de la Mancomunitat, va possibilitar un seguit d'accions curtes (en el temps) però ingents en la modernització de la Catalunya dels inicis del primer terç del segle xx.

Una Catalunya ideal, moderna, integradora, culta, civil i pacífica mitjançant la creació d'infraestructures globals que afectaven àmbits tan diferents com la xarxa viària, la beneficència, la sanitat, la cultura, les biblioteques, l'ensenyament, la preservació del patrimoni, etc. En aquest context es van crear escoles específiques, com ara l'Escola Superior de Bells Oficis, on s'impartia l'Estudi de l'Art del Jardí.

Els jardins van assumir un paper simbòlic molt important, i van aportar noves propostes d'expres-

sió i composició vegetal i fer importants contribucions per a un nou urbanisme. La jardineria es va redefinir i es posà en valor el paisatge mediterrani, inspirat en el classicisme, que es constituirà partint de l'expressió artística d'una nova Catalunya cívica, urbana, ordenada i equilibrada que s'emmiralla en allò més propi, nostrat i autòcton, el paisatge mediterrani, que a Catalunya remet a la masia catalana i a l'arquitectura mediterrània popular, en particular, i als clàssics llatins en general.

Per contra, es trencà amb les tradicions de jardineria romàntica cultivades fins aleshores arreu i també a Gelida, on la visual de la muntanya de Montserrat esdevenia un element simbòlic preferent, hereu de l'imaginari d'arquetip de paisatge de la Catalunya de la Renaixença. La muntanya sagrada i mítica, amb jardins de forts elements arboris més propis dels paisatges humits de muntanya assilvestrats, salvatges i naturals, molt presents a l'antic jardí de la casa Monturiol i el jardí de La Gelidense. Així com també en les primeres cases d'estiueig de Gelida, ubicades estratègicament al carrer Sant Lluís, al vessant nord del poble, com la casa Jové i Can Llobet (1886), Can Valls (1917) i el jardí de la Torre Monturiol (1888), que es van bastir per poder tenir vistes privilegiades a la muntanya de Montserrat.

Vistes del mirador est del Casal Font, Can Pamias, Can Torras i, al fons, el castell de Gelida.

Aquesta visual del paisatge com a element contemplatiu, més enllà del jardí, és un element clau molt important en la nova idea de jardí noucentista.

En temps del noucentisme el turó de La Coma representa un canvi de perspectiva simbòlica. Pensem en la ubicació dels casalots de La Coma, Can Torras (1917), Casal Font (1927) i Casa Pamias (1928), tots ells dotats de jardins on s'han incorporat elements arboris i arbustius retallats, recreant paisatges harmònics de clars referents llatins i clàssics.

La visualitat de la plana productiva penedesenca, la de les muntanyes de Montserrat hi és present, com també la del castell de Gelida i la visual del poble, i tot junt ofereix una certa exaltació de civilitat, de civisme i d'ordre. S'està creant un nou arquetip de jardí, més obert al paisatge; un jardí més enllà del jardí. Els vincles i els lligams entre el jardí i el paisatgisme o el jardí i el paisatge esdevenen molt importants.

El Casal Font de Gelida no n'és pas una excepció. És un casalot aïllat, a quatre vents, visible al damunt del turó de l'actual camp de futbol, espai antigament conegut com La Coma, i on la fusió de l'habitatge, el jardí i el paisatge esdevé un clar exemple del que diem. En parlarem més endavant.

El promotor

Alexandre Font i Pla (1874-1949) en va ser el promotor. Un home de negocis i escriptor compromès amb l'ideari del catalanisme burgès, de narrativa costumista i estretament vinculat amb els intel·lectuals de la Colla de l'Hotel Colón de Barcelona, que entre d'altres accions destacà per l'organització dels Jocs Florals (1926-1933) en plena època de Primo de Rivera.

Alexandre Font havia escollit Gelida com a lloc d'estiu. Després

Vistes de l'entrada del Casal. Arxiu Font 809.

Alexandre Font al jardí de caire romàntic de la casa Climent, ara casa Pallejà, 1890. Arxiu Font.

de passar diversos estius a la població com a llogater, primer a la casa Climent, ara casa Pallejà, del carrer Barceloneta (1890); després al carrer del Pi, i finalment, al carrer Sant Jaume, ara mossèn Jaume Via, l'any 1927, decidí bastir i fixar una residència estable a Gelida.

El projecte del casalot Casal Font fou de Josep Masdeu Puigdemasa, conegut mestre d'obres d'estil modernista. La casa, però, fou concebuda com una masia catalana d'estil basilical, amb porta adovellada, rellotge de sol, terrasses i mirador, segons l'encàrrec exprés del besavi.

El director de les obres fou l'arquitecte José Mestre i els contractistes Jaume Colomer, "el paleta nou", i José Xandri, aleshores nous contractistes de Gelida, que havien

treballat en obres com la Societat Coral Artesans (1924), la Torre del Doctor Seguí (1925) i les torres Altimires (1925-1927).

Alexandre Font i Pla (1874-1949). Arxiu Font.

Vistes del terreny de La Coma en fase de fonamentació, 1927. Arxiu Font 796.

José Mestre, arquitecte director; Jaume Colomer, i José Xandri, estudiant els plànols.

Vista del pont, mirador del llac i el jardí en procés d'obra. Al fons, Can Torras i Can Torrents a la dreta. Arxiu Font 795.

Es tracta d'una obra de dimensions considerables. Per accedir a l'indret on es volia ubicar l'edifici, l'accés era difícil i calia salvar el torrent de La Coma, fet que va comportar el disseny i la construcció d'un pont de 38 metres de llarg i 4,50 metres d'amplada, que es projectà amb sis pilars, set arcs i un pòrtic d'entrada que fou dissenyat per l'aleshores arquitecte municipal, José Ros i Ros.

En la línia de la manera de ser i de fer del pensament noucentista, volem destacar que res, absolutament res, no va ser deixat a l'atzar o a la improvisació. A l'arxiu de la família Font es conserva, en forma de llibre-document, una petita joia documental en la qual es recullen totes les dades relatives a la construcció del Casal Font. Des del projecte, amb les indicacions corresponents, el repartiment d'usos i les funcions de les diferents estances, fins als projectes per fer arribar el subministrament d'aigua i el disseny de les obres hidràuliques que havien de fer-se. El document recull absolutament la memòria de tots els treballs projectats i fets acompanyats de les diverses despeses atribuïdes a cadascun d'ells.

Un dels apartats més atractius del document és el dedicat a la projecció del jardí, on consta un dibuix amb el nombre i la distribució de tots els arbres productius de la finca.

El Jardí del Casal Font és fruit d'una mentalitat noucentista, un jardí projectat a mig camí entre els postulats estètics del noucentisme i la mentalitat pragmàtica i el seny aplicat a la voluntat d'assolir una certa productivitat de la finca.

El jardí paisatge

En desconeixem l'autoria. El jardí és la imatge d'un espai productiu, que projecta allò imprescindible per assolir la versemblança de l'habitatge. Fou concebut, en el seu conjunt, com a una antiga masia.

S'hi combinen o s'hi distingeixen dues grans línies d'actuació.:

D'una banda, les accions de jardineria, que se centren en els espais més propers als quatre vessants del casal, sobretot en els marges i la plaça, a la qual s'arriba un cop creuat el pont. La placeta, fou concebuda amb un petit llac o estany, de forma ovoïdal, amb rocalla, per salvar el desnivell superior, on s'ubica un mirador i una gran gàbia d'ocells, de format hexagonal i de grans dimensions.

Avui hi trobem una alternança de xiprers amb oliveres, pitòspors retallats i robínies al voltant del petit estanc central, amb rocalles per salvar els desnivells.

De l'altra, hi ha l'espai productiu, concebut com segueix:

Al vessant sud de la casa, espai d'horta, vinya i corrals, amb plantació d'ametllers arrengrerats per marcar els límits de la propietat.

Al vessant nord, un bosc de pi combinat amb olivars per garantir certa intimitat, atesa la proximitat del poble.

Al torrent de la Coma, trobem, marcat en el disseny, plantació de vinya combinada amb rengleres d'ametllers i, a la zona més obaga, avellaners. Hi ha figueres, eucaliptus a l'entrada del portal, i aresta de rocalla per salvar el desnivell al vessant nord-oest.

Es tracta d'un jardí amb una doble funcionalitat: la del jardí com a espai estètic i la del jardí productiu. És una simbiosi perfecta entre un projecte de jardí productiu llatinitzant, dissenyat amb més seny que no pas vocació o esperit artístic. El fet que imperi la voluntat productiva fa que no el puguem classificar com un jardí noucentista basat en els cànons academicistes propis del corrent cultural.

Vistes del nivell superior del jardí; al fons la gàbia d'ocells . Arxiu Font 195.

Vista parcial de l'edifici, la placeta d'entrada amb llac, robínies, oliveres i rosers al porxo. Arxiu Font 798.

D'altra banda, i pel que fa al casal, amb les vistes a quatre vents de l'edifici, projectades i meditades no fruit de la casualitat, respon a l'estètica noucentista: el terrat nord amb vistes a Montserrat; el terrat de damunt del pòrtic d'entrada amb vistes al massís de l'Ordal; el mirador, sobre del garatge, amb vistes a la població i al castell de Gelida, i finalment la terrassa d'entrada, al sud-oest, amb vistes a la plana penedesenca.

Tot plegat, el projecte fou planificat i bastit estratègicament d'acord amb l'arquetip de paisatge d'un home veritablement noucentista.

Fons fotogràfic Arxiu Font.

Reflexions entorn dels jardins històrics a Catalunya, 2021

©Jardins i jardiniers: Art, Ciència i Ofici als Països Catalans

La necessària revisió dels paisatges de referència, Joan Nogué 2003, Nexus-36.

Agraïments a Miquel Rius Font i Anna Llanes Tuset.